

Bekæmpelse af kæmpebjørneklo kræver, at man vælger de rigtige bekæmpelsesmetoder, og at man gennemfører en systematisk indsats gennem flere år. Dette hæfte fortæller, hvordan du i praksis kan komme kæmpebjørneklo til livs og få mere varieret natur i stedet.

Hæftet kan hentes gratis som pdf-fil på www.hedeselskabet.dk/bjorneklo.

Foto: NatureEyes/Keld Mortensen

Praktisk bekæmpelse af kæmpebjørneklo

Praktisk bekæmpelse af kæmpebjørneklo

Udgivet af:

HedeDanmark a/s, tlf 87 28 10 00, www.hededanmark.dk

Orbicon A/S, tlf. 46 30 03 10, www.orbicon.dk

Hedeselskabet, tlf 87 28 11 33, www.hedeselskabet.dk

Udgivet med støtte af Skov- og Naturstyrelsen og Landdistriktspuljen.

Udgivelsesår: 2007

1. oplag: 10.000

Redaktion:

Søren Gabriel, Orbicon A/S

Anne-Kristine S. Lauridsen, Orbicon A/S

Keld Mortensen, HedeDanmark a/s

Rikke Schultz, HedeDanmark a/s

Poul Erik Pedersen

Faglig baggrundsgruppe:

Charlotte Nielsen, Københavns Universitet, Det Biovidenskabelige

Fakultet

Jakob Lausen, Plantedirektoratet

Hans Erik Svart, Skov- og Naturstyrelsen

Forside: Kæmpebjørneklo. Foto: Jacob Damborg/NatureEyes

Layout: Niels Jakobsen

Denne håndbog kan hentes gratis som pdf-fil på

www.hedeselskabet.dk/bjorneklo

Håndbogen kan endvidere bestilles hos Hedeselskabet,

tlf. 87 28 11 33.

Indhold

Side

Forord	4
Sådan bekæmpes kæmpebjørneklo.	5
Oversigt over bekæmpelsesmetoder	6
Naturpleje og kæmpebjørneklo	8
Arbejds miljø og sikkerhed	9
Rodstikning	11
Manuel slåning	13
Skærmkapning	15
Ryggsprøjte, Easy Roller, Weed Wiper	17
Jordbehandling	21
Brakpudsning/slåning, slagleklipping	23
Sprøjtning fra maskine	25
Genopdyrkning	29
Græsning	31
Kæmpebjørnekloens biologi	33
Kæmpebjørneklo er ikke alene	34
Regler og indsatsplaner	35

Dette hæfte er skrevet til driftsfolk og lodsejere, der står med den praktiske udførelse, når kæmpebjørneklo skal bekæmpes.

Kæmpebjørneklo vokser mange forskellige steder og bekæmpes med flere forskellige metoder. Hver metode har sine fordele og ulemper. Dette hæfte indeholder en oversigt over, hvilke metoder du med størst fordel kan bruge til at bekæmpe forskellige bevoksninger af bjørneklo. På de efterfølgende sider kan du dernæst læse mere om de enkelte bekæmpelsesmetoder. Beskrivelserne indeholder gode råd om, hvordan du skal gøre, når du udfører den konkrete bekæmpelse af kæmpebjørneklo. Det gælder ikke mindst din sikkerhed i forbindelse med bekæmpelsen af den giftige plante. Hæftet fortæller desuden om natur- og miljøforhold, som du skal tage højde for i forbindelse med arbejdet.

Du kan bruge oversigten og de detaljerede beskrivelser til at lægge en plan for, hvordan du vil gennemføre bekæmpelsen. I beskrivelsen af metoderne er der lagt vægt på, hvor de enkelte metoder er egnede, og hvordan og hvornår man udfører bekæmpelsen.

Sidst i hæftet findes en kort beskrivelse af kæmpebjørnekloens biologi og de regler, der gælder for bekæmpelse af kæmpebjørneklo. Desuden beskrives nogle af de andre ikke hjemmehørende planter, der truer den danske natur.

Tak til Skov- og Naturstyrelsen, Plantedirektoratet og Københavns Universitet for samarbejdet omkring udgivelsen af hæftet. En stor tak skal også rettes til medarbejdere i Hede-Danmark a/s og Orbicon A/S samt en række andre personer med faglig indsigt. Alle har de ydet et vigtigt bidrag ved at stille deres faglige viden og erfaringer til rådighed.

Vi håber, at hæftet vil være til gavn og bidrage til udryddelse af kæmpebjørneklo i Danmark.

Redaktionen

Når man bekæmper kæmpebjørneklo i et område, er formålet, at ingen planter må sætte frø. Du skal gentage bekæmpelsen i flere år for at udrydde planten fuldstændig. Med en effektiv bekæmpelse har du reduceret antallet af planter kraftigt allerede efter to år. Sørg for, at der ikke kommer nye frø til området udefra. Hvis du bekæmper kæmpebjørneklo langs et vandløb, skal du derfor sikre dig, at planten også bliver bekæmpet opstrøms.

Der er mange effektive metoder til at bekæmpe kæmpebjørneklo. Metoderne har hver deres fordele og ulemper, alt efter hvor mange planter, der skal bekæmpes, og hvor de står. Ved bekæmpelsen er det meget vigtigt, at du kommer ud i alle krogene og får alle planter med.

Skemaet på næste side er en hjælp til at vælge den rigtige bekæmpelsesmetode. I skemaet finder du 9 bekæmpelsesmetoder, som vi beskriver nærmere på de næste sider. I skemaet viser en "smiley", hvilken metode du bør vælge ud fra de fordele og ulemper, der er ved den enkelte bekæmpelsesmetode. 😊 er en anbefaling af metoden, 😊 viser, at metoden kan bruges, og 🚫 betyder, at metoden ikke anbefales.

Smiley'en sammenfatter så forskellige ting som effektivitet, tidsforbrug, arbejdsmiljø og metodens virkning på natur og miljø. Derfor er smiley'en kun vejledende.

Bekæmpelsesmetoder skifter!

Vær opmærksom på, at bekæmpelse af kæmpebjørneklo skal gentages i flere år for at have en effekt, og at den bedste bekæmpelsesmetode kan skifte fra år til år, i takt med at der bliver færre planter.

Regler ændrer sig!

Vær også opmærksom på, at bekæmpelse af kæmpebjørneklo kan give konflikter med flere regler inden for landbrug og naturbeskyttelse, og at reglerne bliver ændret løbende. De væsentligste regler er indarbejdet i denne vejledning, men hvis du er i tvivl om, hvilke regler der gælder, kan du kontakte din planteavlskonsulent, Plantedirektoratet eller din kommune. Læs mere under afsnittet om regler på sidste side i denne håndbog.

	Manuelle metoder				Maskinelle metoder			Ændret drift af arealet	
	Rodstikning (side 11)	Slåning (side 13)	Skærmkapning (side 15)	Sprøjtning (side 17)	Jordbehandling (side 21)	Slåning (side 23)	Sprøjtning (side 25)	Genopdyrkning (side 29)	Græsning (side 31)
Enkelte planter og små bevoksninger									
Vandløbskant, 2-meter bræmme, hegn, remiser mm.	😊	😐	😐	😐	😞	😐	😞	😞	😐
Enge og naturarealer	😊	😐	😞	😞	😞	😐	😞	😞	😊
Landbrugsarealer	😊	😐	😞	😊	😊	😐	😊	😊	😐
Store bevoksninger (hundreder af planter)									
Vandløbskant, 2-meter bræmme, hegn, remiser mm.	😐	😐	😞	😐	😞	😐	😞	😞	😐
Enge og naturarealer	😐	😞	😞	😞	😞	😐	😞	😞	😊
Landbrugsarealer	😞	😞	😞	😊	😊	😐	😊	😊	😊

Vær opmærksom på, at der kan gælde særlige regler på naturarealer og braklagte arealer

Kæmpebjørneklo breder sig i landskabet og findes overalt på landbrugsjord, i enge, moser, skel og remiser. Det vil sige steder, hvor der altid har været plads til naturen. Når du arbejder med bekæmpelse af kæmpebjørneklo, er det derfor vigtigt, at du samtidig planlægger en naturpleje, der sikrer, at du får det bedste udbytte af bekæmpelsen.

Når kæmpebjørneklo har bredt sig ud på gamle græsningsarealer, enge eller moser, kan bekæmpelse med afgræsning eller høslæt være med til at genskabe naturområderne. Bekæmper du derimod kæmpebjørneklo ved at sprøjte eller fræse på den slags områder, kan du komme til at ødelægge vigtige levesteder for dyr og planter.

På landbrugsarealer kan du vælge en billigere bekæmpelse ved at dyrke området eller ved at sprøjte.

Når du bekæmper bjørneklo, skal du altså ikke alene tænke på, hvordan du kommer af med bjørnekloen, men også hvad du får i stedet.

Din kommune ved, hvad du må og ikke må med hensyn til at bekæmpe kæmpebjørneklo på naturarealer. Kontakt derfor kommunen, inden du går i gang. Din planteavlskonsulent eller Plantedirektoratet kan fortælle dig, hvad du må på landbrugsarealer. Læs mere om reglerne på sidste side i denne håndbog.

Saft fra kæmpebjørneklo kan skade hud og øjne. Hvis du får saft på huden, skal du dække huden til og vaske den med vand og sæbe så hurtigt som muligt. Derefter må huden ikke få dagslys i 48 timer. Får du saft i øjnene, skal du skylle dem, beskytte dem med solbriller og søge læge.

Sådan undgår du saft på huden

Bekæmpelse af kæmpebjørneklo fra en traktor med lukket førerhus beskytter dig bedst mod at få saft på huden.

Hvis du bekæmper kæmpebjørneklo på jorden, skal du undgå direkte kontakt med planten. Bær altid briller eller visir under arbejdet. Beskyt huden med tøj og brug lange gummihandsker og lange støvler.

Brug også langskafede redskaber, f.eks. et leblad på et langt skaft, der sikrer afstand til planterne

Vær opmærksom på, at der kan være saft på handskerne eller tøjet, og at du kan få det på huden, når du skifter tøj.

Brug ikke buskrydder med snøre, da snøren får saften fra planterne til at sprøjte rundt.

Hvis du arbejder med sprøjtemidler, skal du også huske, at dette stiller særlige krav til arbejdsmiljø og sikkerhed.

Kæmpebjørneklo rodstikkes med bjørneklospade.

Foto: Bjarne Kirk/HedeDanmark a/s

Foto: Naturgrafik

Rodstikning er en meget effektiv bekæmpelsesmetode, men den kan være arbejdskrævende, hvis der er mange planter. Du skal skære kæmpebjørnekloens rod over 10-15 cm under jordoverfladen. Hvis du gør det rigtigt, dræber du planten.

Hvor?

Rodstikning er bedst egnet, når der ikke er mere end få hundrede planter - og på steder, hvor det er svært at komme til med maskiner, f.eks. langs vandløb, i hegn eller remiser. Rodstikning er et godt alternativ, når antallet af planter er reduceret væsentligt, f.eks. efter nogle år med sprøjtning.

Hvordan?

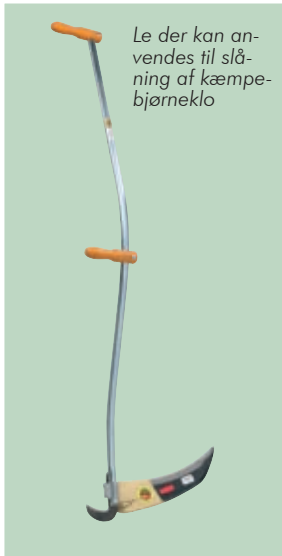
Rodstikning sker ved at stikke plantens rod over med en spade og trække planten op. Du skal skære roden over mindst 10 cm under jordoverfladen. Brug en skarpsleben spade eller en "bjørneklospade" til rodstikningen. Anbring spaden ca. 10 cm fra planten i en vinkel på 45 grader og træk til. Gentag fra den anden side, hvis det ikke er nok. Det er vigtigt, at du skærer planten helt over og trækker den helt op, så du er sikker på, at planten ikke har rodkontakt og kan vokse videre.

Hvornår?

Kæmpebjørneklo skal rodstikkes i april-maj, når planterne når en halv meters højde. Du skal gentage rodstikningen efter ca. 1 måned for at udrydde nye planter eller planter, der har overlevet.

Pas på!

Ved rodstikning kommer du i kontakt med planterne. Derfor skal du beskytte dig med briller, lange bukser og skridtstøvler, langærmet tøj og vandtætte handsker, så du undgår at få saft på huden. Læs også afsnittet om arbejdsmiljø og sikkerhed.

Le der kan anvendes til slåning af kæmpebjørneklo

Foto: HedeDanmark, Skovudstyr

Efter slåning af kæmpebjørneklo vil nye planter normalt vokse frem. Derfor skal slåning ske flere gange hen over en vækstsæson.

Foto: Jakob Lausen/Plantedirektoratet

Ved slåning fælder du kæmpebjørnekloens grønne plantedele, så planten ikke udvikler sig og sætter frø. Slåning er en af de mindre effektive bekæmpelsesmetoder og skal gentages mange gange hen over sommeren.

Hvor?

Kæmpebjørneklo kan bekæmpes frit ved slåning på både naturarealer, langs vandløb og på landbrugsjord. Metoden er egnet på åbne, lettilgængelige arealer med mellemstore bestande af kæmpebjørnekloplanter (100-1000 planter). Du kan bruge manuel slåning der, hvor rodstikning er uoverkommelig, hvor du ikke må sprøjte, eller hvor afgræsning eller slåning med maskine ikke er mulig.

Hvordan?

Du slår plantens overjordiske dele af lige over jorden med en le eller en buskrydder med klinge. Planten kan blive liggende på arealet efter slåning. Hvis planten har blomsterstand, skal du skære denne af, da blomsterne kan udvikle frø ud fra den næring og saft, der er i plantestængelen.

Hvornår?

Du skal slå kæmpebjørnekloen første gang omkring 1. maj, når planterne er omkring en halv meter høje. Du gentager slåningen, når planterne igen har nået en højde på en halv meter. Regn med, at der skal slås 4-5 gange i løbet af en sæson for at sikre, at planten ikke vokser videre, sætter blomst og spreder sig.

Vær opmærksom på, at kæmpebjørneklo kan producere frø fra selv meget lave planter.

Hvis du finder planter, der er begyndt at blomstre, skal skærmene samles ind og brændes. Det er beskrevet under skærmkapning.

Pas på!

Ved slåning kommer du i kontakt med planterne. Derfor skal du beskytte dig med briller, lange bukser og skridtstøvler, langærmet trøje og vandtætte handsker, så du undgår at få saft på huden. Pas på, når du sliber leen. Der er saft på bladet og på skaftet af den. Brug ikke buskrydder med snøre, da det ophviler en tåge af giftig plantesaft. Læs også afsnittet om arbejdsmiljø og sikkerhed.

Almindeligt høgenæb

Høgenæb med teleskopskaft

Fotos: HedeDanmark, Skovudstyr

Skærmkapning kan være lige så effektivt som slåning af hele planten, men metoden er meget arbejdskrævende, og tidspunktet for kapningen er afgørende for resultatet. Skærmkapning bør derfor kun bruges som nødløsning, hvis der ikke har været bekæmpet tidligere i sæsonen, eller bekæmpelsen har fejlet.

Hvor?

Små bestande af kæmpebjørneklo (op til 100), hvor planterne er begyndt at blomstre og planter, som ikke er blevet opdaget eller bekæmpet effektivt på anden måde.

Hvordan?

Du kapper blomsterstanden af stænglen med et høgenæb. Planten reagerer normalt som om den har blomstret og dør. Planterne kan dog i nogle tilfælde sætte nye blomsterstande. Blomsterstandene kan eftermodne på jorden, så de skal samles og brændes eller bortskaffes som affald. Efter skærmkapning kan nogle planter dog sætte enkelte nye skærme. Derfor er det nødvendigt at gentage behandlingen efter to til tre uger.

Hvornår?

Du kapper skærmene i juni-juli, efter planten har smidt de hvide blomster, men før frøene modner. Hvis du kapper skærmene tidligt, mens de endnu blomstrer, er der større risiko for, at planten overlever – eller at den når at sætte nye sideskærme.

Pas på!

Skærmkapning giver nærkontakt med planterne. Brug et langskaffet høgenæb og brug sikkerhedsbriller, lange bukser og skridtstøvler, langærmet tøj og vandtætte handsker, så du undgår at få saften på huden. Læs også afsnittet om arbejdsmiljø og sikkerhed.

Weed wiper bruges oftest til at duppe sprøjtemidlet på planten med.

Foto: HedeDanmark, Skovudstyr

Easy Roller trækkes hen over et blad eller stængelen. Easy Roller kan også bruges til at duppe med. Den har dog en væsentligt kortere rækkevidde end weed wiper.

Foto: Rasmus Willumsen/HedeDanmark a/s

Kæmpebjørneklo kan bekæmpes effektivt med glyphosat, som findes i f.eks. Roundup.

Sprøjtning kræver, at man er uddannet til det.

Hvor?

Du kan bruge en ryggsprøjte i mindre og mellemstore bestande (op til 1000 planter), hvor rodstikning er uoverkommelig, eller hvor du ikke kan komme til med spaden. Hold afstand til beskyttet natur og økologisk dyrkede marker.

Langs vandløb og søer kan du bruge Easy Roller, Weed Wiper eller pensling, så der ikke løber sprøjtemiddel fra redskaber og planter ned i vandet. Det er også tilladt at bekæmpe kæmpebjørneklo på brakjord, hvis det sker som selektiv bekæmpelse. Det vil sige, at det kun er kæmpebjørneklo, der sprøjtes.

Kontakt din planteavlskonsulent, Plantedirektoratet eller kommunen, hvis du er i tvivl om de gældende regler. Læs mere herom på sidste side i denne håndbog.

Hvordan?

Når du sprøjter, skal du give bladene en let douche, men de må ikke dryppe af sprøjtemidlet. Du skal passe på ikke at ramme andre planter eller den nøgne jord. Brug evt. en sprøjteskærm. Brug sprøjtemidlet sammen med et spredningsmiddel, f.eks. sulfo kombineret med et ammoniumsulfatprodukt som Teamup. Sprøjt gerne under bladene, særligt hvis der er udsigt til regn. Det er tilstrækkeligt at sprøjte stængelen eller et blad på hver plante. En til to uger efter sprøjtning bliver bladene gule, hvorefter planten dør.

For sprøjtemidler med glyphosat er der grænser for, hvor tæt på vandløb og søer, du må sprøjte. Læs derfor altid produktbeskrivelsen grundigt for at se, hvor og hvordan du kan anvende midlet.

Midlet Roundup Bio er godkendt til sprøjtning indtil 2 m fra vandløb og søer. Midlet må anvendes til påsmøring helt ud til vandet, når du sikrer, at intet drypper ned i vandet.

Du må kun sprøjte i tørt og stille vejr. Regner det inden for 5-6 timer efter behandling, nedsættes virkningen.

Rygsprøjten bruges til at sprøjte små mængder af sprøjtemidlet på den enkelte plante.

Foto: HedeDanmark, Skovudstyr

Sørg altid for at følge doseringsvejledningen på sprøjtemidlet. Doseringsforslag til kæmpebjørneklo:

Rygsprøjte:	2% (0,2 dl Roundup Bio fyldt op med rent vand til 1 liter).
Easy Roller:	5% (0,5 dl Roundup Bio fyldt op med rent vand til 1 liter).
Weed wiper:	20% (2 dl Roundup Bio fyldt op med rent vand til 1 liter)

Hvilket redskab

Det er vigtigt at kende strækningen og forekomsterne af kæmpebjørneklo, så man fra begyndelsen kan vælge, hvilket redskab man tager med. Vælg det redskab, der er bedst til den største del af opgaverne og klar dig med det til de øvrige ting også. Det er en god idé at gå to mand sammen, og man kan så have to forskellige typer redskaber med.

Hvornår?

Start i første halvdel af maj, hvor planterne er ca. en halv meter høje og i god vækst. Efter ca. 14 dage går du arealet efter og sprøjter planter, der ikke er gulnet. I juni og juli kigger du området efter og sprøjter nye planter.

Pas på!

Ved håndsprøjtning går du rundt mellem planterne. Derfor skal du beskytte dig med briller, lange bukser og skridtstøvler, langærmet trøje og vandtætte handsker, så du undgår at få saft på huden. Følg også de sikkerhedsanvisninger, der gælder for brug af sprøjtemidler. Læs altid produktbeskrivelsen grundigt, så du ved, hvordan produktet skal anvendes.

Foto: Scan-Agro

Foto: Scan-Agro

Ved at pløje, harve eller fræse de områder, hvor der gror kæmpebjørneklo, kan planterne ødelægges.

Hvor?

Bekæmpelse af kæmpebjørneklo ved jordbehandling er effektivt i områder, hvor det er muligt at komme til med maskiner. Med denne metode kan store områder med kæmpebjørneklo bekæmpes på kort tid.

Du må ikke jordbehandle i naturområder eller på gamle græsningsarealer. Det kan forringe livsbetingelserne for vilde dyr og planter, og områderne kan være beskyttet af naturbeskyttelsesloven. Det er heller ikke tilladt at jordbehandle braklagte marker og 2-meter bræmmer.

Du skal være opmærksom på, at fræsning kan fremme spredning af andre uønskede planter som f.eks. rød hestehov.

Hvis du er i tvivl om reglerne for jordbehandling, skal du kontakte din planteavlskonsulent, Plantedirektoratet eller kommunen. Læs mere herom på sidste side i denne håndbog.

Hvordan?

Ved at pløje, harve eller fræse jorden i april fjerner du gamle planter, og deres rødder vil blive ødelagt. I løbet af sommeren spirer nye planter. Derfor skal du gentage jordbehandlingen et par gange i løbet af sommeren. De efterfølgende jordbehandlinger kan eventuelt erstattes med flere slåninger. Det ødelægger nye planter af bjørneklo og fremmer et græsdekke, der kan konkurrere med de spirende bjørnekloplanter.

Det er vigtigt, at planterne ikke når at sætte blomst. Hvis de sætter blomst, skal du indsamle blomsterne og brænde dem.

Hvornår?

Jordbehandling skal foregå to til fire gange fra april til august.

Pas på!

Der er ingen særlige problemer med arbejdsmiljøet ved denne form for bekæmpelse af kæmpebjørneklo.

Kæmpebjørneklo kan slås med for eksempel en slagleklipper.

Foto: Spearhead

Kæmpebjørneklo kan slås med maskine, når der vokser mange planter på steder, der ikke er egnede til anden bekæmpelse. Slåning er en af de mindre effektive bekæmpelsesmetoder og skal gentages mange gange hen over sommeren.

Hvor?

Du kan slå kæmpebjørneklo med maskine der, hvor manuel bekæmpelse er uoverkommelig, græsning ikke er en mulighed, og sprøjtning ikke er tilladt. Slåning med maskine skal som regel kombineres med manuel bekæmpelse de steder, hvor maskinen ikke kan komme til.

Kontakt din planteavlskonsulent, Plantedirektoratet eller kommunen, hvis du er i tvivl om de gældende regler. Læs mere herom på sidste side i denne håndbog.

Hvordan?

Planterne slås med skive- eller slagleklipper så tæt ved jorden som muligt.

Hvornår?

Ved slåning skal du over arealet mange gange på en sæson for at sikre, at planten ikke sætter blomst og spreder sig. Planterne slås første gang omkring 1. maj, inden planterne har nået en halv meters højde. Du gentager slåningen gennem hele vækstsæsonen, når planterne har nået en størrelse på 40-50 cm. Du skal slå dem i alt 4-5 gange på en sæson.

Pas på!

Når du slår kæmpebjørneklo med maskine, kan der dannes en tåge af giftig plantesaft. Undgå derfor frontmonterede klippere og brug maskiner med lukket førerhus. Læs også afsnittet om arbejdsmiljø og sikkerhed.

Bredsprøjte er effektiv til bekæmpelse af kæmpebjørneklo på steder, hvor der ikke er bevaringsværdig natur, og hvor man kan komme til med sprøjten.

Foto: Hardi International.

Kæmpebjørneklo kan bekæmpes effektivt med glyphosat, der findes i f.eks. Roundup. Sprøjtemidlet spredes med en weed wiper eller en marksprøjte, der kan monteres på traktoren. Vær opmærksom på, at bredsprøjtning med roundup ikke er tilladt på bl.a. landbrugsstøttet brakjord og udyrkede marker samt på visse naturarealer.

Sprøjtning kræver, at man er uddannet til det.

Hvor?

Weed wiper og bredsprøjtning med marksprøjte er effektive til at bekæmpe store bestande af kæmpebjørneklo på områder, hvor der ikke er bevaringsværdig natur, og hvor det er muligt at køre med maskinen.

Bekæmpelse med weed wiper eller bredsprøjtning kan sjældent stå alene, men skal suppleres med manuel bekæmpelse de steder, hvor maskinen ikke kan komme til.

Undgå at anvende sprøjtemidler i vandindvindingsområder, på naturarealer og økologisk dyrkede arealer. Vær opmærksom på at holde afstand til vandløb og søer. For nogle midler er afstandskravet 10 meter.

Kontakt din planteavlskonsulent, Plantedirektoratet eller kommunen, hvis du er i tvivl om de gældende regler. Læs mere herom på sidste side i denne håndbog.

Hvordan?

Du må kun sprøjte i tørt og stille vejr. Regner det inden for 5-6 timer efter behandling, nedsættes virkningen.

Sørg altid for at følge doseringsvejledningen på sprøjtemidlet. Midlet Roundup Bio er godkendt til sprøjtning indtil 2 m fra vandløb og søer. Brug f.eks. en opløsning på 2 procent (2 liter i 100 liter vand). Tilsæt blandingen et spredklæbemiddel, f.eks. sulfo kombineret med et ammoniumsulfatprodukt som Teamup. 7-14 dage efter sprøjtning bliver bladene gule, hvorefter planten dør.

Et godt alternativ til bredsprøjtning er at bruge weed wiper, der kan monteres efter en traktor. Weed wiper smører sprøjtemidlet på planterne med en valse. Det betyder, at sprøjtemidlet kun rammer planter over en vis højde. Herved

Weed wiper må i visse tilfælde bruges på arealer, hvor man ikke må bruge en traditionel bredsprøjte.

Foto: Møller Andersen

skåner du den lavere vegetation, som skal tage over, når kæmpebjørnekloen dør.

Hvornår?

Start i første halvdel af maj, hvor planterne er ca. en halv meter høje og i god vækst. Efter ca. 14 dage skal du gennemgå området igen og håndsprøjte de planter, der ikke er tydeligt gulnet.

Pas på!

Følg de sikkerhedsanvisninger, der gælder for brug af sprøjtemidler. Ved sprøjtning med maskiner giver kæmpebjørneklo ingen særlige problemer med arbejdsmiljø og sikkerhed.

Læs altid produktbeskrivelsen grundigt, så du ved, hvordan produktet skal anvendes.

Kæmpebjørneklo kan bekæmpes effektivt ved at genopdyrke landbrugsjord.

Foto: NatureEyes/Jakob Damborg

Mange steder vokser kæmpebjørneklo på landbrugsarealer. Her kan kæmpebjørneklo bekæmpes effektivt og billigt ved at inddrage markerne i omdriften i nogle år.

Hvor?

Store bestande af kæmpebjørneklo, der vokser på landbrugsarealer kan bekæmpes effektivt ved opdyrkning.

Du må ikke opdyrke gamle græsningsarealer eller naturområder. De kan være beskyttede af naturbeskyttelsesloven, og vigtige naturværdier kan gå tabt, hvis de opdyrkes.

For nogle arealer er der indgået aftaler om brak eller anden udtagning. Jord, der har ligget brak i flere år, kan være beskyttet af naturbeskyttelsesloven. Spørg derfor kommunen til råds, inden du inddrager nye arealer i dyrkningen. Spørgsmål om braklagte arealer kan stilles til din planteavlskonulent eller Plantedirektoratet.

Hvordan?

Kæmpebjørneklo bekæmpes intensivt sommeren før jorden igen skal dyrkes, hvorefter du igen dyrker og sprøjter jorden som normalt. Jordbehandling og sprøjtning mod ukrudt vil i løbet af nogle år udrydde kæmpebjørneklo.

Pas på!

Der er ingen særlige problemer med arbejdsmiljøet ved denne form for bekæmpelse af kæmpebjørneklo.

Får er velegnede til afgræsning af kæmpebjørneklo.

Foto: Sanne Lindberg/HedeDanmark a/s

Græsning er en effektiv og miljøvenlig metode til bekæmpelse af store bestande af kæmpebjørneklo.

Hvor?

Hvor forholdene muliggør græsning, er dette den optimale metode, da græsning samtidig tjener som effektiv naturpleje. Metoden er især velegnet ved store bestande i både i by- og naturområder. Hvis det er muligt, er græsning med får at foretrække langs vandløb, da fårene ikke ødelægger vandløbets brinker.

Hvordan?

Ved græsning æder dyrene kæmpebjørnekloens overjordiske plantedele og udsulter på den måde planten. Græsningsstrykket skal være moderat til højt, for at planterne holdes nede hele sommeren. For at få et tilstrækkelig højt græsningstryk, kan der laves stribeafgræsning af arealer med kæmpebjørneklo.

Får er bedst på tørre arealer og græsser både på små og store planter af kæmpebjørneklo. Fårene er lette dyr, der kan græsse på vandløbsbrinker, fortidsminder og andre arealer, der er følsomme over for tråd og slid. Får er også gode på arealer med meget publikum. Her kan løse hunde dog være et problem.

Kvæg æder også kæmpebjørneklo, men er bedst på arealer, hvor planterne ikke er blevet for store endnu. Kvæg kan tåle at græsse på meget fugtige arealer. Nogle heste æder også mindre mængder kæmpebjørneklo.

Bekæmpelse ved græsning kræver en stor investering i hegn og dyr, daglig pasning og vinterkvarter til dyrene. Det er vigtigt at kontrollere græsningsfoldens omgivelser, idet der næsten altid vil være enkelte kæmpebjørnekloplanter, som dyrene ikke kan nå udenfor hegnet. Disse planter skal du bekæmpe manuelt inden blomstring.

Hvornår?

Græsning indledes så tidligt som muligt på sæsonen. Græsningen skal foresætte mange år i træk, indtil alle planter er døde, og de spiredygtige frø borte.

Pas på!

Der er ingen særlige problemer med arbejdsmiljøet ved denne form for bekæmpelse af kæmpebjørneklo.

Kæmpebjørneklo

Foto: NatureEyes/Keld Mortensen

Almindelig bjørneklo

Foto: NatureEyes/Keld Mortensen

Grønblomstret
bjørneklo

Foto: NatureEyes/Keld Mortensen

Strandkvan

Foto: NatureEyes/Keld Mortensen

Angelik

Foto: Nature Eyes/Jakob Damborg

Kæmpebjørneklo (*Heracleum mantegazzianum*)

Kæmpebjørneklo er indført til Danmark som haveplante sidst i 1800-tallet. Siden har planten spredt sig massivt og udgør nu det væsentligste landskabsukrudt i Danmark. Problemet med landskabsukrudt som kæmpebjørneklo er, at det udkonkurrerer oprindelige danske planter.

Kæmpebjørneklo har særligt spredt sig langs vandløb, veje og jernbaner, men findes også i hegn og remiser, på brakmarker og i bebyggede områder.

Kæmpebjørneklo er en flerårig plante, men blomstrer kun én gang og dør, når den har sat frø. Kæmpebjørneklo blomstrer i juni og juli, og frøene spredes fra august til oktober. Planten formerer sig kun ved spredning af frø. Hver plante sætter ca. 20.000 frø. Det betyder, at blot en enkelt plante, der sætter frø, kan give rigtig mange planter året efter. Nyere forskning viser, at langt størstedelen af plantens frø spirer inden for de første 2-3 år. Erfaringen viser dog, at det kan tage flere år at udrydde kæmpebjørneklo.

Sådan kender du kæmpebjørneklo

Kæmpebjørneklo er med sine 2-5 meter høje stængler den største skærmpolante i vores natur. Planten er let at kende på sine store og udbredte skærme og store fligede grundblade (op til 1,5 meter lange). Stængelen er hul med spredte stive hår og røde pletter.

Kun strandkvan når næsten samme højde som kæmpebjørneklo, men har mindre skærme og blade.

Kæmpebjørneklo trives overalt på fugtig og næringsrig jord, mens strandkvan typisk findes på strandvolde og strandenge langs kysten. Strandkvan danner heller ikke så massive bestande som kæmpebjørneklo.

Enkelte andre skærmpolante kan forveksles med kæmpebjørneklo. Her tænkes på almindelig bjørneklo, grønblomstret bjørneklo og angelik.

Udover kæmpebjørneklo er der en række andre arter, der betragtes som væsentligt landskabsukrudt i Danmark, her skal blot nævnes nogle få:

Rød hestehov genkendes let på sine enorme blade, der hen over sommeren kan være dominerende på fugtige og næringsrige arealer langs vandløb og søer.

Bjergfyr er mange steder en alvorlig konkurrent for andre planter i naturområder, f.eks. heder, som vi ønsker at bevare.

Japanpileurt og **kæmpepileurt** spredt sig med roduløbere i byområder og naturarealer, hvor der er smidt haveaffald.

Rynket rose, der af de fleste kendes under navnet hyben-rose, breder sig hurtigt langs kysterne, hvor den udgør et alvorligt problem for vores hjemmehørende flora.

Canadisk gyldenris og **sildig gyldenris** spredt sig i mange danske naturtyper. Intet kan gro i tætte bevoksninger med gyldenris, og arten spredt let med frø eller stykker af jordstængler.

Rød hestehov

Foto: NatureEyes/Keld Mortensen

Japanpileurt

Foto: NatureEyes/Kim Aaen

Kæmpepileurt

Foto: NatureEyes/Keld Mortensen

Canadisk gyldenris

Foto: Scanpia/Anders Tvevad

Når du bekæmper kæmpebjørneklo er det vigtigste at forhindre planterne i at brede sig til nye områder. Det sker, når planterne sætter frø, og frøene bliver spredt med vinden eller med vandet. En plante, der står ved et vandløb, kan på den måde sprede sine frø vidt omkring på bare et år. Derfor skal man starte med at bekæmpe de planter, der står på steder, som de kan sprede sig fra.

For at undgå spredning og gøre bekæmpelsen effektiv, kan kommunen lave en indsatsplan for bekæmpelse af kæmpebjørneklo. Planen kan gælde hele kommunen eller for et afgrænset område, f.eks. en ådal. I indsatsplanen skal kommunen skrive i hvilke områder, planten skal bekæmpes, og hvornår bekæmpelsen skal være gennemført. Vær opmærksom på, at der kan forekomme flere bekæmpelsesfrister hen over vækstsæsonen.

Inden for indsatsplanens område skal alle lodsejere leve op til planens krav og bekæmpe kæmpebjørneklo effektivt. Effektiv bekæmpelse betyder, at planterne ikke på noget tidspunkt må sætte spiringsdygtige frø. Hvis en lodsejer ikke lever op til kravet, kan kommunen udstede et påbud om bekæmpelse og i sidste ende bekæmpe planterne på lodsejers jord. Lodsejeren kan også blive idømt en bøde. Bøden beregnes ud fra de skønnede bekæmpelsesomkostninger, lodsejeren har sparet ved ikke at bekæmpe kæmpebjørneklo effektivt. Indsatsplanen forpligter også kommunen til at bekæmpe kæmpebjørneklo på sine egne arealer.

Har du spørgsmål om reglerne?

Vær opmærksom på, at bekæmpelse af kæmpebjørneklo kan give konflikter med flere regler inden for landbrug og naturbeskyttelse, og at reglerne bliver ændret løbende.

De væsentligste regler er indarbejdet i denne vejledning, men hvis du har spørgsmål om reglerne for bekæmpelse af kæmpebjørneklo på landbrugsjord eller om sprøjtemidler og kommunale indsatsplaner, så kan du kontakte Plantedirektoratet på tlf. 45 26 36 00. Du kan også kontakte din landbrugskonsulent vedr. spørgsmål om bekæmpelse af kæmpebjørneklo på landbrugsjord.

Har du spørgsmål om bekæmpelse af kæmpebjørneklo på alle andre typer arealer end landbrugsjord, kan du kontakte din kommune.